СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 89. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 18. квітня 1931. VOL. XXXIX. No. 89. Jersey City, N. J., Saturday, April 18, 1931. THREE CENTS.

ВЕЛИКОДНА ПИСАНКА -- РІДНІЙ ШКОЛІ В КРАЮ.

АМЕРИКАНСЬКІ МАРИНАРІ ОПУСТЯТЬ НІКАРАҐВУ

ВАШИНҐТОН. — Мимо того, що з причини наступу повстанців вислано до Нікараґви додатково на приказ вашинґтонського уряду два воєнні кораблі, оголошено з боку департаменту стейту, що американські війська будуть таки вицофані з Нікараґви, найдалі до червня цього року.

Уряд подає, що в Нікараґві залишиться всього яких 500 американських жовнірів, як інструкторів національної ґвардії й летунів.

НАГОРОДА ДЛЯ ДЖЕЙНИ ЕДЕМС.

БРИН МАВР (Пенсилвенія). — Мисс Джейн Едемс, почесна предсідателька Жіночої Міжнародньої Ліґи Мира й Свободи, одержить нагороду в сумі $5,000.

Нагорода походить з фундації М. Керей Томас. Признають її час від часу визначним американським жінкам в доказ признання за їх досягнення.

КОМІТЕТ ТИСЯЧКИ.

НЮ ЙОРК. — „Коміті оф 1,000" має вже в своїх рядах понад 1,200 визначних людей, які рішилися повести боротьбу до кінця з політичною системою Тамані Гол.

Хочуть за всяку ціну очистити Ню Йорк з рекетірів і хабарництва. До комітету належить між іншими і д-р Никлас Ботлер, президент Колюмбійського університету.

ПРОТИ НАДМІРНОГО ПЕСИМІЗМУ.

НЮ ЙОРК.—Кождий день зближає нас до кращих часів. Але ціла біда в тім, каже Екер, президент „Метрополітен Лайф Іншюренс Компані", що люди були передше надто великими оптимістами, а тепер стали надто великими песимістами. Годі за кілька місяців перейти з депресії до добробуту.

Екер певний, що перед нами ще кращі часи від тих, які ми називали добробутом.

СТАТИСТИК ПРО ПОПРАВУ БИЗНЕСУ.

ВАШИНҐТОН. — Статистик Роджер В. Бебсон заявив Гуверови, що від 1929 р. отсе перший раз приходиться йому сказати, що бизнес поправляється. Бебсон подає, що його твердження є оперте стисло на статистичних датах, які він витягає з тих звітів, котрі надсилають ріжні компанії.

ТІЛЬКИ СМИТ МОЖЕ ПОБІДИТИ.

РОЧЕСТЕР. — Артур Брізбейн заявив перед Торговельною Палатою, що з демократичної партії може вийти тільки Ал Смит таким кандидатом на президента, який може мати вигляди на побіду. Хіба що Смит сам не схоче кандидувати, а тоді вийде той, кого він назначить.

РАДІЮ ПЕРЕТВОРИТЬ ЦІЛИЙ СВІТ.

КЛІВЛЕНД. — Ґенерал Джеймс Ґ. Гарборд, голова „Радіо Корпорейшен оф Америка", говорив про вплив радія на дім, людські звичаї й світ.

Він каже, що радіо вже вратувало дім від цілковитого розкладу, який йому приносила модерна цивілізація. Радіо спричинило такі реформи, які можна порівнати з тими, котрі викликала преса, реформація, або винахід парової машини.

Незабаром у кождім домі буде скомбіноване радіо з фоноґрафом, телевізією, електричним фортепяном, рухомими образами і т. п.

Радіо передаватиме коротко виклади найліпших професорів світа ріжними мовами. При помочі радія будуть відбуватися ріжні світові конференції. Радіо зближить народи, принесе світовий мир і світове обеднання.

На те все треба буде ждати, на думку Гарборда, найдовше яких 20 літ.

ЗА ОБЄДНАННЯ СВІТОВОГО КАПІТАЛУ.

НЮ ЙОРК. — Підчас дебати над економічною депресією, яка відбулася в „Ню Йорк Юніверсіті", піднеслися голоси, що коли світовий капітал не обєднається і купці не знайдуть виходу з депресії, то затриюмфує російський комунізм, який принесе цілковите знищення европейської цивілізації.

ЖІНКИ І ПРОГИБІЦІЯ.

ВАШИНҐТОН.—Миссис Николсон стоїть на чолі демократичної жіночої орґанізації, яка обстоює прогибіцію. А Миссис Чарлз Сейбин веде провід в жіночій орґанізації, яка є за реформу прогибіції. Обидві орґанізації були в президента Гувера й домагалися: одні форсовання прогибіції, а другі її знесення. Тепер Миссис Николсон визвала Миссис Сейбин на публичну дебату в справі прогибіції.

Дебата мала би відбутись у Вашинґтоні.

ЗГОРІЛА ПАЛАТА БЛІХЕРА.

Майже до тла згоріла величезна палата Бліхера, яка була окрасою найліпшої частини Берліна. Цю палату купило американське правительство для своєї амбасади за 1,800,000 долярів, але ще її не перебрало.

НОВІ „СЕНЗАЦІЇ" ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ НА ТЕМУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

Польська преса у телеґрамах з Варшави пише, що українсько-польські переговори ведуться дальше, хоч тепер мають неофіціяльний характер. Ендецькі варшавські часописи інформують, що **нема мови про те, щоб Українці взяли назад скарги з Женеви, але зате мають проголосити декларацію, яка до деякої міри злагіднить виступи Українців на женевському терені. Поза відомими вже домаганнями Українці домагаються створення одного воєвідства на терені Галичини, а на чолі того воєвідства мав би станути бувший міністер внутрішніх справ, а теперішній волинський воєвода, Юзефський. Крім того мають покликати до життя спеціяльну комісію для справ Галичини, до праці котрої Українці мали би право вглядати.**

Подаємо це за польською пресою з журналістичного обовязку.

ВИКРАДАЛА ДОЛЯРИ З АМЕРИКАНСЬКИХ ЛИСТІВ.

В Озірній арештували 18-літну Антоніну Зембу, служницю начальника місцевої почки, за те, що викрадала доляри з американських листів. Вранці, перед урядуванням на почті, арештована замітала урядові кімнати і доробленим ключем відчиняла шуфляду, де були американські листи. Витягала доляри, а листи знову заліплювала і ховала до шуфляди. Арештована призналася, що вкрала. Підчас ревізії у неї найшли 10 долярів. Решту вона переслала своїй матері на переховання.

СМЕРТНИЙ ПРИСУД У ЧОРТКОВІ.

В Чорткові засудили на кару смерти Казимиру Кайданську за те, що отруїла свою нешлюбну дитину і нешлюбну дитину своєї приятельки Ліщинської. Гілярія Саґаша, любовника Кайданської, засудив суд на кару півторарічної вязниці, а Ліщинську на один рік. Їх засудили за те, що намовляли Кайданську, щоби вона отруїла діти.

ЗГОРІЛО 12 ГОСПОДАРСТВ.

У Чертежі (Станиславівщина) повстав огонь у комині Іллі Кізинишина. Зайнялися сусідні будинки й згоріло їх 12.

ПОЖЕЖА.

В Княжеві, пов. Станиславів, вогонь знищив 5 господарств. Згоріли мешкальні доми та стайні, живий і мертвий інвентар. Шкоду оцінюють на 13 тисяч золотих. Причина пожежі невідома.

УТІКАЧІ З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ГИНУТЬ НА ДНІСТРІ.

Щораз частіше трапляється, що в околицях Рестави і Студниці на радянсько-румунським пограничу перекрадаються втікачі з Радянської України до Румунії.

Дня 14. березня групу втікачів, зложену з кільканацятьох осіб, яка перекрадалася через границю, наздігнала на середині Дністра радянська сторожа та зачала гнати втікачів у сторону, де Дністер не є замерзлий. Деякі з утікачів кинулись у воду і старалися переплисти на румунський беріг, одначе сильна струя води знесла їх під лід. Інші знову, які здержались і не скочили до води, погинули від куль радянської сторожі.

В неділю, 15. березня, одна ґрупа, зложена з сімох осіб, в якій були також три жінки, знову старалася перейти радянсько-румунську границю. Радянська сторожа пятьох з утікачів застрілила і трупів полишила на леді. Одній жінці й одному мущині вдалося таки перейти границю.

ЗМЕНШЕННЯ ЧИСЛА ПОСЛІВ У ШВАЙЦАРІЇ.

В неділю, 22. березня, відбулися в Швайцарії два плєбісцити. Як відомо, швайцарська конституція постановляє, що зміна конституції може бути переведена шляхом всенароднього голосування. І ось шляхом такого плєбісциту переведено дві зміни конституції. Перша зміна дотичить зменшення числа членів союзного парляменту. Досі парлямент цей має 204 послів, тепер матиме лише 187. Зміну цю перевели головно з причини ощадности. Друге всенародне голосування було присвячене справі продовження каденції союзного парляменту з 3 на 4 роки. І цю зміну конституції приняли значною більшістю голосів.

ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД КОЛО ДРОГОБИЧА.

В Губичах, пов. Дрогобич, бандити напали в ночі на дім Генрика Мілера, стероризували мешканців і зрабували 7 тисяч золотих. Грабіжники втікли. Поліція за ними шукає.

БАНДИТИЗМ У ВИЛЬНІ.

Невідомі бандити ввійшли до склепу Новіка у Вильні і зажадали від склепаря грошей. Коли він відмовив видачі, бандити стероризували його і самі забрали з каси склепу 50 зол. Опісля змусили склепаря, щоби завів їх до свойого приватного помешкання. Там зрабували йому 460 долярів та 1,000 золотих і втікли з тими грішми. Діялося це в білий день.

ЗГИНУВ У РІЦІ.

В Тумирі (пов. Станиславів) знайшли в потоці трупа умовохорого, Вас. Радика. Він незduжав на епілепсію і як переходив кладкою, впав у воду й утонув.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКІ БЕЗРОБІТНІ ВИЇЖДЖАЮТЬ ДО РОСІЇ.

З Берна виїжджає на днях спеціяльний поїзд до совітської Росії з 28 родинами чехословацьких безробітних. Вони будуть працювати в фабриках літаків.

УЧЕНИК ПОМЕР У КАРЦЕРІ, УЧИТЕЛЬКА ПОВІСИЛАСЯ.

У Корцевичах (Люблинщина) учителька Кашенська замкнула 8-літнього ученика Мединського в комірці та забула про це. На другий день прийшла мати хлопця та знайшла трупа. Юрба селян прийшла до школи, щоби пімститися на вчительці, та застала там уже трупа вчительки, що повісилася. Селяни хотіли здемолювати школу. Поліція розігнала селян.

ТРАҐІЧНИЙ ВИПАДОК У ЛІЧНИЦІ.

В лічниці у французькій місцевости Сарбей перевезли з операційної салі до загальної хорого, що перед кількома хвилинами перебув тяжку операцію. Нагло кинувся на нього один з хорих, що лежав у тій самій салі, і почав його сильно бити. Обезсилений наслідком тяжкої операції, хорий не міг боронитись і заки надійшла поміч — він зімлів і помер. Виявилося, що напасник дістав нагло атак божевілля.

ВИЙШЛА В ФУТРІ, ВЕРНУЛА БЕЗ ФУТРА.

У Варшаві при вул. Граничній одна елеґантна молода дама вийшла в дорогім футрі з дому і зараз на вулиці приступили до неї екзекутор та поліцай і стягнули з неї футро за незаплачені податки. Дама підняла крик, публика обступила її й почала авантуру, але поліція розігнала публику і дама, що в дорогім футрі бігла до каварні на рандку, вернула плачучи до дому без футра.

НАСЛІДУВАВ ЧАПЛІНА.

Відень мав 18-го березня ц. р. сензацію. Невідомий безробітний актор ухарактеризувався за Чарлі Чапліна (який вечером цього дня виїхав до Венеції) і проходжувався вулицями міста. Де тільки показався, збиралися біля нього товпи людей. Жарту не зрозуміла поліція, яка арештувала фальшивого Чапліна і посадила за решітку.

КНЯЖНА ВРОДИЛАСЬ У ПОСПІШНІМ ПОЇЗДІ.

У ваґоні поспішного поїзду Горішній Шлеськ—Берлін княгиня Гогенльоге-Ерінґен породила дівчинку. Княгиня їхала сама до одної положничої берлінської клініки.

ПАЛЕСТИНА ОСЕРЕДКОМ МАГОМЕТАНСЬКОГО РУХУ.

Провідник індійських магометан, Шафкат Алі, який тепер перебуває в Єрусалимі, заявив після наради з провідниками палестинських Арабів, що Палестина стане осередком магометанського руху.

ПОЛЬЩА СТАРАЄТЬСЯ ВІДТЯГНУТИ УВАГУ ЛІҐИ НАЦІЙ ВІД „ПАЦИФІКАЦІЇ"

ДО ПЕРЕЛАДОВАНОЇ ПРОГРАМИ ТРАВНЕВОЇ СЕСІЇ РАДИ ЛІҐИ ПОЛЬЩА ВНОСИТЬ ЩЕ СПРАВУ „ПЕРЕСЛІДУВАННЯ" ПОЛЯКІВ У ДАНЦІҐУ.

ВАРШАВА (Польща). — До великої програми засідання травневої сесії Ради Ліґи Націй буде ще додане дражливе питання про напруження між Поляками та німецькими націоналістами в Данціґу. Високий комісар Ліґи Націй в Данціґу, ґраф Ґравіна приїхав сюди, щоби вислухати скаргу польського уряду на переслідування Німцями Поляків у Данціґу.

Польський уряд приготовив до Ліґи Націй скаргу, в якій наводить приклади нападу німецьких націоналістів на польських студентів, що розмовляли на вулиці по польськи і побиття одної Польки-студентки також за розмову по польськи в потязі. Крім того Поляки кажуть, що данціґські суди, які знаходяться в руках Німців, не карають напасників на Поляків.

Тому, що нагляд над вільним містом Данціґом знаходиться в руках Ліґи Націй, через її високого комісаря там, польський уряд рішив свої зажалення поставити на засіданню Ради Ліґи Націй. Ґраф Ґравіна відвідав польського премієра Славека та міністра справ закордонних, Залєського.

МОСКВА НЕ ПЕРЕСТАЄ АРЕШТУВАТИ УКРАЇНЦІВ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Тут одержано відомости з Москви, що арешти на Україні не припиняються, але далі переводяться систематично. Чека арештує старшин-Українців в армії, студентів, професорів, учителів, інтеліґенцію й національно свідоме селянство та робітництво.

Останніми часами знов арештовано 24 Українців, штабових стдаршин армії, 16 професорів високих шкіл та університетів, а також 150 студентів харківського університету. Арештованих старшин відправлено в Москву для слідства й розправи, а інших видалено за межі України.

ХВАЛЯТЬСЯ УСПІХАМИ ЗАВЕДЕННЯ КРІПАЦТВА.

МОСКВА (СССР). — В радянщині вже сколективізовано 11,187,000 селянських господарств, або 45.2% всіх сільських господарств. На Україні сколєктивізовано 58% селянських господарств.

Засів колєктивних господарств проходить задовольняюче. Стан весняних засівів досить добрий. Ці колєктивні господарства мусять стати тепер головним жерелом збору державою збіжа для внутрішнього вжитку, а також для вивозу за кордон.

УРЯД МЕК ДОНЕЛДА ВРАТУВАВСЯ ВІД ПОРАЗКИ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Консерватисти поставили на голосування внесок недовіря до уряду з причини не виконання ним обіцянок в справі боротьби з безробітними. Внесок консерватистів відкинено голосами всіх членів партії праці та 25 членів ліберальної партії.

Проти внеску була більшість 54 голосів, що значно перевищило сподіванки найбільших прихильників робітничого уряду.

МОСКВА НЕЗАДОВОЛЕНА З РЕВОЛЮЦІЇ В ЕСПАНІЇ.

МОСКВА (СССР). — Московські комуністичні ґазети не виявляють задоволення з повалення монархії в Еспанії. Вони вважають, що Еспанія може стати буржуазною републикою на зразок німецької, коли там знайдуться свої Носки та Шайдемани.

Крім того большевики бояться, що внутрішня революційна крівава боротьба в Еспанії викличе інтервенцію чужих держав для встановлення там ладу, а це легко може привести до нової світової війни. Московські комуністи тепер найбільше бояться такої війни, бо вона знищилаб усі їх пляни оклепаної пятилітки.

ПОЛІТИЧНИЙ ХАОС В РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Тітулеску відмовився формувати новий уряд. Численні його переговори з лідерами ріжних партій не дали жадних наслідків. Не маючи можливости утворити коаліційний уряд, він зовсім зрезиґнував зі своєї спроби. Та король далі домагається, щоб Тітулеску формував уряд.

Лідери ліберальної партії, яка тепер знаходиться в меншости в парляменті, відмовилися дати своїх представників до коаліційного уряду. В той самий час бувший премієр Маню, що є лідером найбільшої партії, національ-селянської, старався всіми силами пособити Тітулєскови створити уряд.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на з. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЕСПАНІЯ РЕПУБЛИКОЮ

Не помагають тисячлітні монархістичні традиції. Падають одні монархії за другими. По Романових, Гогенцолернах і Габсбурґах прийшла черга й на найстарший між ними монархістичний рід — Бурбонів. Еспанський король Альфонс XIII мусів покинути Еспанію, бо вона стала републикою.

Державний переворот перейшов зовсім спокійно. В одну мить заблестіли всюди републиканські кольори. Армія не ставила ніякого спротиву. А католицьке духовенство, найсильніша опора монархії, задержало себе невтрально.

Таке сталося з найстаршою европейською монархією в часі, коли монархом була людина, яка назагал тішилася симпатією, яка вміла дати нераз докази особистої відваги та бажала цілком певно добра краєви.

Мимо тих гарних прикмет Альфонса XIII, монархічна влада була вже від довшого часу не до вратовання. З монархією були вправді звязані давні спомини про давню славну минувшість, але разом з тим стояла перед очима всіх монархічна теперішність. А сучасність виказувала наглядно, що монархія в Еспанії вже своє віджила. З давньої могутности не залишилося нічого. Еспанія втратила свої великі заморські кольонії, програла еспансько-американську війну, а стратеґічна нездарність ґенералів і самого короля довели в Мароку до того, що гірське племя Рифів вибило за одним махом 10,000 еспанських жовнірів.

Незадоволення росло, бо було для кождого наглядним, що монархічна система не може розвязати назріваючих проблєм, звязаних з правлінням новітньої держави. Щоб ратувати монархію, взявся король за „тверду владу". В той спосіб прийшло в Еспанії до диктатури.

Від 1922 р. позбавлено нарід конституційних прав. Заведено строгу цензуру, вязниці наповнено ліберальними діячами, а парлямент заступлено диктатурою, яка добирала собі до управи краєм людей, котрі думали силою ратувати престіж монархії. Вислід цього був такий, що коли тільки нарід дістав нагоду виявити голосованням свою волю, він заявився проти монархії, а за републику.

І в такий то спосіб народилася в Европі від часу світової війни вже 12-та нова република. Зродилася вона у важких часах і треба їй буде перебороти важкі, не так політичні як економічні труднощі, щоби закріпити своє істнування.

ПІСЛЯ ПОЯВИ ПАСТИРСЬКОГО ЛИСТА

(„Діло" з 25. березня 1931).

У двох попередніх числах „Діла" подали ми докладний зміст і найістотніші витяги з тексту Пастирського Листа станиславівського владики на тему положення українського народу. Знайомлячи наших читачів з тим Листом, ми не робили від себе ніяких заміток, щоби читачі могли самі, без ніякої суґестії, виробити собі погляд на порушені там справи. Колиж нині вертаємо до цього Листа, то не тому, щоби входити з ним у полєміку, чи аналізувати виложену в ньому політичну програму, але тому, щоби спинитися біля нього на хвилину як біля доконаного політичного факту в нашому національному житті.

Цей Лист підхопила вже польська преса і використала з нього для своїх політичних цілей тільки те, що для неї було найкорисніше. Один львівський польський щоденник постарався вже і про інтервю з Преосв. еп. Григорієм Хомишином у справі Листа, а точніше справі реалізації виложеної в ньому політичної програми. Львівська „Ґазета Поранна" пішла так далеко, що у передовій статті з нагоди появи цього Пастирського Листа вспіла без застережень написати про репрезентований ним політичний напрям ось що: „він не інший від того, який ми (тобто „Ґазета Поранна") стало репрезентували". Отже цей орґан під політичною програмою Преосв. еп. Григорія радо підписується.

„Ґазета Поранна" висловила на початку передової статті (гляди „Ґаз. Пор." з 23. III.) про обговорюваний Паст. Лист думку, що він є „на тлі української політичної публіцистики не тільки останніх літ, але бодай останнього пятьдесятьліття небуденною ревеляцією". З таким поглядом можна без сумніву погодитися. Бо направду досі ми не стрічали в нашій публіцистиці чогось подібного ні щодо змісту, ні щодо форми. Хоч і здавна знані своєрідна та відокремлена тактика і питомий темперамент станиславівського владики, як у церковних так і в громадських справах, то всеж таки важко було і від нього сподіватися саме так досадно висловленого політичного „креда" під кінець дванацятого року нашого перебування під Польщею. Бож сама ідея якогось чи такого наладнання польсько-українських відносин у межах Польщі взагалі не нова. Над цією справою призадумувались і призадумуються від давна найвідповідальніші українські політичні чинники. Одначе станиславівський владика з тим не рахується, бо до політиків ставить він свої специфічні вимоги. Він вірить, що тільки в його найближчому оточенні і виключно між вихованими ним людьми є „правдиві" політики.

У тій ціли покликав станиславівський владика до життя та постійно і по меценатськи підтримує спеціяльну політичну ґрупу людей, що пропаґує ідею польсько-українського порозуміння від кількох літ при допомозі твореної невтомними заходами тогож владики католицької преси. Ця ґрупа вспіла вже організаційно оформитись в „Українську Католицьку Народню Партію". Вонаж проголосила вже і політичну плятформу тієї партії. Але, не зважаючи на те, маємо враження, що цей Пастирський Лист був і для неї неабиякою політичною ревеляцією.

Самозрозуміло, що на ту ґрупу рахував станиславівський владика, коли політичному репортерові „Ґазети Поранної" на запит: Чи найдуться відповідні люди для здійснювання програми — заявив: **„Вони є".** А далі в томуж інтервю заповіджений зїзд і конференція УКНП, що відбудеться по Великодних Святах.

Одначе, не зважаючи на те, Преосв. Григорій заявив у Пастирському Листі: „З цілою рішучістю застерігаюся проти всяких підозрінь і посуджувань, немов би я се нинішне письмо написав як оферту для Поляків. У моїм життю я старався по своїм силам йти простолінійно. Популярністю в моїм життю я не тішився, а тепер на старість дбати за популярність також не думаю"... А далі ще таке: „Сим я також не хотів особисто і безпосередньо анґажуватися до політики. Становище моє як католицького Епископа мені на се не позволяє".

Що Преосв. Григорій серед української суспільности не був популярний — це правда. Але серед кожної суспільности є двояка популярність. Назвім одну позитивною, а другу неґативною. Станиславівський владика фактично серед великої більшости української суспільности першою не користувався. Ще перед війною підтримував він відому ґрупу „Руслана" (християнські суспільники), біля якого гуртувалися здебільша всякі карієровичі, що бажали при допомозі галицьких Поляків „вибиватись" на всякі професорські чи інші становища. З тієї ґрупи по війні не остався камінь на камени. А зате немало з її видатних членів опинилося нині в т. зв. радянофільському таборі. Ще перед великою війною було в станиславівській епархії немало таких владичих розпорядків, що теж не причинялись до широкої популярности владики в першому розумінні. Пригадаймо ось хоч би на атентат на владику, якого допустився був підвладний священик. У часі війни пішов станиславівський владика відокремлено і не в час на реформу календаря. Справа не вдалась. По війні прийшло багато таких справ, що один з орґанів української преси, і то поміркований тижневик, був деякий час виключно трибуною боротьби зі станиславівським владикою. Найболючіше відбилась на популярності цього ерарха в нашому громадянстві між іншим справа примусового вводження целібату. Завдяки всьому тому в станиславівській епархії зявились по війні перші евангелики, методисти чи інші сектярі. Дійшло і до того, що греко-католицькі священики станиславівської епархії ставали евангеликами. Певно, що ділось це не наслідком популярности владики та його приєднуючої вірних діяльности. Дуже ярким покажчиком причин для такого стану може послужити також і останній виступ станиславівського владики проти українських установ.

Нема сумніву, що обговорюваний Пастирський Лист у такій формі мабуть теж не причиниться до зміни відносин в українському громадянстві. Натомісць цей Лист вже зєднав велику і прихильну популярність для станиславівського владики серед польської суспільности. Використають його, як уже використовують у краю, і в широкому світі якнайкраще для себе. Чи для українського населення від нього можна чогось сподіватися — це в великій мірі сумнівне. Зрештою побачимо.

ПРОЛОМ У НАШІЙ ПОЛІТИЦІ?

На іншому місці подали ми докінчення пастирського листа станиславівського епископа. Не будемо розбирати усього змісту того послання, ні зібраних в нім суперечностей, ані його формальної сторінки, цебто його стилю і мови. Торкнемося тільки двох основних його точок, які годі поминути мовчки.

— „Украіні нондум сунт матурі ад реґендум". Українці не зрілі до державного життя. Ми своєї держави не вдержали би, якби Польща нас покинула, ми не маємо ні державних мужів, ні державного апарату" — так пише український епископ в своїм пастирськім листі до вірних. Це перший раз в нашій визвольній боротьбі останнього часу з уст відповідальної людини, поставленої на верху національного життя, паде таке понуре „признання". Чи передумав автор наслідки такої важкої заяви і на якій то основі кинув він у лице свойому народові таку небувалу обиду?

Ми — мовляв — не зуміли вдержати своєї державности в 1918—1919 р. Погляд, який з дивною легкістю висловлює кожен критик нашої недавної бувальщини і який став вже стереотипом та доґматичною правдою для історії нашого недавного минулого. Але чи знайшлася би була, яканебудь сила на земськім ґльобі, що зуміла би в даних політичних обставинах, серед тих сусідів, стоячи одинцем як одна велика обмежена з усіх боків твердиння, у боротьбі на два великі фронти, чи могла би вона вдержатись на території нашої країни проти впятеро більшої, знаменито зорудженої, опертої на чужу поміч — сили?

І коли би станиславівський Владика стояв був ближче нашої державної праці в 1918—1919 р., то знав би, що наша державна адміністрація в перших місяцях 1919 р. під управою тодішного шефа, д-ра Макуха, серед розгару війни, серед грошевої скрути, недостачі потрібної комунікації, консолідувалася з дня на день та з кінцем квітня 1919 р. функціонувала майже взірцево. Але зате хіба мусить бути вже відоме авторові листа, як після катастрофи 1919 р. і після нанесеної нею руїни зпроволока стало обновлятися все наше життя, як будувались наново і виростали наші читальні, кредитові каси, сільсько-господарські кооперативи, наші школи - як бездоганно, просто взірцево у порівнанні з сусідськими анальоґічними богато субвенціонованими організаціями, ведеться уся діяльність а зокрема адміністрація тих установ. А вони, ті установи, цеж безперечно фраґмент нашого державного життя.

І відоме теж Еп. Хомишинові гідне найвисшого подиву становище всеї нашої суспільности в часі останніх парляментарних виборів, переведених після осінньої пацифікації. Всі ті **безчисленні виборці, що мимо і проти усього встоялись при зединеній українській листі в усій своїй німій орґанізованости, у всій своїй твердій і несхитній дисципліні, у своїй незрушимій і величній рівновазі духа виявились** пар **ексселенс на ввесь ріст державними людьми.** Це вже не безпросвітна і нетямуча маса, але це неоцінений, дозрілий державно творчий елємент, здібний до тих завдань і до тієї творчости, якої йому відмовляє пастирський лист.

Крім того слова великої обиди є ще друге важке слово в пастирськім листі, яке необхідно підкреслити. Це нове засадниче, програмове проголошення нової покищо у нас політичної ідеольоґії, сформулованої станиславівським епископом: „Хоча би нас польська держава гнобила і переслідувала, то таки маємо все і всюди зазначувати нашу льояльність... Я посунусь ще дальше а іменно, що **наша льояльність має до того стреміти,** щоби **польська держава була** сильна **і забезпечена,** але заразом справедлива, а це послідне кондіціо сіне ква нон. А чому? Бо цього домагається інтерес і добро самого українського народу. Коли держава сильна і в добробуті та притім справедлива, тоді кожний нарід почувається в ній добре, має всі дані до свого життєвого розвою і приспособиться до своєї власної держави, коли політичні обставини на це позволять".

Ось нова польонофільська орієнтація, поставлена, як бачимо, щиро, радикально і сміливо, за що можна бути її заступникові тільки вдячним. Бо вона доведена до останніх своїх ідеольоґічних висновків і торкається самої сути питання, сконструована в цілій своїй повноті, зовсім правильно та з глибокою наукою для усіх тих, що несміливо бажають вступити в сліди автора листа. А саме з наукою, що стоячи на тій плятформі мало заявляти Польщі свою льояльність, мало бути активно для неї льояльним, треба до того ще бути з усеї душі польським державником, будувати силу і могучість Польської Річипосполитої і бути готовим віддати для неї всяку найбільшу жертву. Тільки так мусить поставити справу кожний, що змагає до польсько-української угоди.

Довкола проголошеної ним політичної ідеольоґії бажав би Епископ Хомишин згуртувати чесних, сміливих і зрівноважених політиків, щоби вони перевели її в діло та „зробили пролом в нашій дотеперішній політиці". Та покищо пастирський лист станиславівського Владики, може бути без його волі і свідомости, являється змаганням **проломити нашу дотеперішну національну силу.** („Новий Час").

Д-р Остап Грицай.

МОЦАРТ

У 175-ті роковини уродин.

(1756—1931).

(5)

Зрештою міг Моцарт, принайменше покищо, вдоволитися як німецький патріот тим, що саме в тім часі його славний земляк, композитор Хрістіян **Ґлюк (Gluck)** добув у Парижі своїми операми значну перемогу над творами представників італійської школи під проводом Ґлюкового суперника, Ніколя Піччіні, хоч Ґлюк навіть на вершинах своєї слави ще далеко не те, чим був Моцарт уже молодиком. Але парижське життя і Французи не подобаються Моцартові таксамо, як кількадесять літ пізніше іншому великому Німцеві, **а саме поетові — Гайнріхові Кляйстові.** Він був обурений нужденною платнею, яку мусів побирати за лекції у князя Ґвіне, і таксамо ганебно скромним гонораром, признаним йому теж за лекції музики у княгині Дешабо. Та найгоресніше, чого зазнав Моцарт в Парижі, це ненадійна смерть його сердешної матери, безперечно пожалування гідної жертви пів-циганського життя на чужині, майже завжди в холоді неопалених невигідних кімнат, на дешевеньких харчах та в постійній турботі за сина, якому вона мимо своєї любови до нього не зуміла стати ні тямущою дорадницею, ні енерґійною провідницею. І так то — кажучи мимоходом — виявилося ще раз, що й найґеніяльніший ум, полишений під дебелою опікою слабої жінки, нехай нею буде і любяча та благородна мати, скорше чи пізніше відчує недостачу мужеського, зрівноваженого проводу.

Але попри втрату матери було ще щось, що скаламутило молодому артистові останні дні побуту на чужині вщерть.

Це була перша велика, але нещаслива любов Моцарта до одної дівчини, співачки **Альойзії Вебер** з Мангайму, яка мала кинути свою темну тінь на всю дальшу життєву дорогу великого мистця.

Правда — та дівчина таксамо не була гідна Моцарта, як негідним являється нам нині в порівнанні з ним і архієпископ Єронім і все те, що готовило йому колись труднощі на шляхові його короткої життєвої мандрівки. Альойзія, донька третьорядного музика, була тоді молоденькою, бо щойно 15-літньою панночкою, обдарована прекрасним голосом, але вже тоді рафінована честні і користолюбива. Почувши про те, що зовсім незаможний Моцарт кохає її та бажав би з нею одружитись, вона — ведена ще й тим, що Моцарт, як часто буває в ґеніяльних людей, робив своєю особою на перший погляд дуже відємне враження — відказалась цілком рішучо від усякого звязку з ним, після чого він, повний важкого розчарування в життї і в людях, вертає в **січні 1779** в Зальцбурґ, до батька.

Одначе дні його негідної панщини тут були вже почислені, доба найвищої творчости близько.

Спершу — як здавалося — архієпископ (може і врадуваний в душі з того, що такий високо талановитий підданець таки вернувся), намагається приєднати собі Вольфґанґа тим, що дає йому в себе посаду орґаніста за платню 450 ґульденів річно. І це було дуже по нутру батькові Моцарта, який після дотеперішніх важких турбот із сином, яких жертвою впала його кохана дружина, нічого не бажав так гарячо, як тихомирного життя, присвяченого дальшій праці во благо таланту й долі одинака. Але в тому і зворушаюча драма того батька, що чим старший його химерний син, тим енерґічніше виломлюється він зпід батьківської опіки й керми мимо всієї любови і вдяки до нього. Мусить завжди робити щось, що важко розкрівавлює серце старого і — хоч і несвідомо — все наново кидає зерно незгоди в бідолашну ідилію батьківської хати. Але це вже така доля ґеніяльних одиниць: готовити страждання і страждати самому на те, щоб з провалів жертвенного, пероджуючого болю видвигатися щораз то вищим єством. Отак і Моцарт. Замісць удоволитися наданою йому ласкаво платною посадою у присмиреного преосвященого, подружитися гарненько з якоюсь чесною дівицею, вказаною батьком і вахвалюваною всіми тітками, тай творити во славу пана ґрафа Єроніма Кольоредо і зальцбурського начальства взагалі, Моцарт промишляє зовсім иншими, вищими замислами. Він творить спершу ряд своїх найкращих церковних композицій, між иншими славну літурґію **"Kroenungsmesse,"** нові сінфонії і сонати, а як найважніше з усього, що Моцарт тоді в Зальцбурзі скомпонував — оперу **"Idomeneo, Re di Creta"**, виставлену в Монахові. **д. 29. І. 1781 р.** Ближчих вісток, як публика приняла цей твір тепер уже двацять-чотиролітнього Моцарта, не маємо. Одначе вільно сказати, що монахівське товариство не було мабуть неприхильне Вольфґанґові, коли зважити, що після вистави тієї опери Вольфґанґ так довго задержався в Монахові, що ґраф Кольоредо вдруге люто розгнівався.

Еге, легкокрилий Пеґазе, нічого вже там літати поцід небесної блакити, твою божу, вічно замашоючу вітчину! Треба знову в ярмо сірої буденщини, в Зальцбурґ, як челядь між челядь преосвященного, точним і слухняним орґаністом за 450 австр. ґульд. річно, тай по правильнику папської служби — невже?

Його Еміненція гукає з Відня:

— Зараз вертати!

Батько молить з Зальцбурґу:

— Вольфґанґ, приїжджай, бо посада в небезпеці!

Практичний розум радить:

— Кидай Монахів, бо знову біда!

А Моцарт, що Моцарт?

Ну, щож — Вольґанґ Амадей позірно повинується Єронімові і вертається, але покищо не в Зальцбурґ, а просто до Відня, бо ґраф Кольоредо тимчасом в цісарській столиці і хоче тут мати свойого музикального кріпака в архієпископськім почоті. Але у Відні Моцарт мусить їсти разом з челядю і кухонною голотою пана ґрафа, причім головний кухар і пекар сидять на перших місцях, а він, уже тепер один зі знатних музикантів Німеччини, поруч фірмана і першого лакея, при кінці стола. Та це очевидно не дивує нікого, головнож Його Еміненцію ні. Адже ґраф Кольоредо вже хочби як архієпископ переконаний про те, що божа заповідь покори обовязує передусім усяку бідноту і нешляхетський плебс, від кухарів і пекарів, до фірманів, лакеїв і музиків включно. Пана ґрафа журить тільки одно, а саме, щоб при відїзді з Відня в Зальцбурґ усе відбулося по правильнику: ніякого панщизняка недоставати не сміє. На жаль — це епоха, яка всього на сім років віддалена від вибуху Великої Революції у Франції (1789). Революції, яка всі великопанські правильники, порядки, панщини і кріпацтва мала перевернути догори ногами, а ріжним-преріжним панам ґрафам кинула в вічі з пекельним реготом безличні слова зревольтованого лакея Фіґара: — Чи хочете трохи потанцювати, пане ґрафе? Ґаразд, нумо, **я вам заграю!**

(Далі буде).

Славний французький гуморист Куртлін жив спокійним життям. Не любив каварняних натягачів і маняків двобою. Якийсь Ібельс мав кілька зверги двобоїв. В той сам час брат його позичив у Куртліна 20 франків. Куртлін сидів у гостинниці, аж нараз хтось спитав:

— Чи не бачили ви Ібельса?

— Котрого?... Злодія, чи вбивника?

—o—

— Моя жінка говорить чотирма мовами.

— А ви розумієте всі чотири?

— Ні, славити Бога, лише одну.

—o—

Якийсь автор закидував старому критикови, що не мав права писати зле про його траґедію, бо переспав ціле представлення та не знає песи.

— Любий пане — відповів критик — спання це також свого роду критика.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НЕ ВОРОГИ, А ТАКИ СВОЇ СВОЇХ НИЩАТЬ.

В нас у Балтимор живе один Українець, котрий прибув з Канади до Америки і працює вже тут 8 літ. Людина це щира, яка любить працювати не тільки для себе, але й для загального добра. Тому й займається народними справами, й других заохочує до жертв і народної праці.

Та комусь став він сіллю в оці. І от донесено до уряду, що він не має дозволу на побут в Америці, бо прибув сюди нелегально. А поправді він прибув легально з Канади. Та мимо того треба було йому добре наклопотатися і ріжних людей представляти, щоби доказати свій правний побут і не бути депортованим.

Вкінці він справу виграв, але втратив кільканацять днів праці й зазнав богато гризі.

Мені аж лице палилося зі встиду, коли шериф говорив, що ще не бачив такого народа в Америці, щоби одні на других доносили в такий спосіб, як це сталося між Українцями в Балтимор.

Та у нас дійсно така погань водиться. І на неї по наших громадах треба би звертати пильнійшу як досі увагу.

Балтіморець.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Василь Чучман, Амстердам, Н. Й. — Ваш підпис у голосі читача „До вистави в Метрополитен Опера Гавс", поміщеним в „Свободі" з 3. квітня, попав помилково.

Дописувач. — Буває і таке, що часами людина напише щось розумне, а потім цофається, бо застрашиться голосом людей, для яких критика являється одною тільки похвалою. А не бракує у нас і таких, котрі вимагають, що обовязково треба хвалити, ще заким хто чого доконав, та ще наперед оголошувати, що все буде досконале. Тому саме так мало в нас справжніх артистів і розумних та чесних критиків.

В. Ч. — Хто не годиться на поправки з боку редакції, хай не дописує.

ЛИСТИ З РІДНОГО КРАЮ

(Подаємо в оригіналі ті листи, що наспіли з краю в справі останніх подій. — Ред.).

Вишнівчик, пов. Підгайці, 8/3 1931

Слава Ісусу Христу!

Дорогий швагре Йосифе й Ти Дорога сестричко Дорцю і решта сестрички Антосю, Теклюсю і Ганю і швагри!

Давно я вже з з вами не бачився й не розмовляв, але тепер прийшла пора, що хочу з вами дещо поговорити. Хочу розказати власне про наше життя під проклятою Польщею й про події, які були в нашім селі в 1930 році 25. вересня. Ми нічого не знали, що можуть на світі такі страшні річи діятися — і можливі в 20. століттю. Ми чули, що десь був огонь, а там згорів фільварок, а там десь якесь військо було в селах. То все були лише чутки. Нарешті 25-го вересня, коло 10 години ранком, приїхало до нашого села 40 фір з Мозоліївки. На кождій фірі було по 2 поліцаїв, кождий мав кріс, револьвер і грубу тростинову або дубову палицю. Вони в одну мить розсипались по селі. Вломлювались по 4 або 5 до українських хат. Розуміється до тих хат, що були списані й подані наперед. Навіть на машині вже було видруковано, кого більше бити й кого більше знищити.

Одна ватага поліцаїв вломилася до голови „Сокола" Михайла Кошитара. В його хаті Ляхи всі вікна побили, а скло скували. Його жінці й мамі наказали сокирами порубати всю одіж, подушки й перини та все піря випустити на вітер. Вони мусіли самі рубати всі річи хатні. Потім жінка й стара мати мусіли лізти на хату й на стодолу та на інші будинки, щоб їх порозшивати. Коли вже розшили хату, тоді той, що тимчасом М. Кошитара скованого, смертельно бив, прибрав драбину, а жінку й матір змусив стрибати на каміння. Вони боялися, бо могли убитися, але Лях кричав: „Скакай пся креф, бо ці зараз застшелі! Ти кабанко пшеклента". Обі мусіли стрибати на каміння з хати. Потім ще обі дістали по 40, або може й більше буків, так, що вже ледви живі поплазили розшивати свою стодолу.

Інші кати привели члена „Сокола", Евстахія Костіва, сина Михайла та скували його разом з М. Кошитарем. Потім привязали до колеса обох разом і так били, що мусіли кілька разів водою відливати. Найбільше били крісами в ребра, викрикуючи: „Пся креф, пошукай тему кабанові, гдзе сон его нирки, то он сен зараз підпише, чи он запалїл стирти!" Нарешті взяли їх до пивниці в домі Івана Міськового.

Туди до пивниці зводили всіх наших із Зарваниці. Там давали вже не по 100 буків, як били Ляхи за панщини, але по 400 й 500 буків. Побили Володимира Бойлу. Все в його хаті понищили. Михайла Захаркова, сина Стаха, що був в Америці, побили дома й у пивниці 3 рази так, що водою відливали й все в його хаті знищили. Евстахія Серединського побили дома й знищили все в хаті та ще хотіли забрати до пивниці, але він якось втік з їх рук.

Скрепаря кооперативи, Ілька Бухту, витягли зі склепу на дорогу й тут прилюдно положили його на землю. Один Лях став на голову, другий на ноги, а два били, поки він не стратив притомности. Кооперативу всю знищили, всі товари зі склепу повикидали на дорогу, а сіль, муку, солонину, цукор, цукорки й інші товари полили нафтою. Нічого в кооперативі не лишили, ані одного золотого, бо все знищили. І так стоїть порожня й зруйнована кооператива. Навіть всі книжки касові, довжничі й інші знищили. Тепер годі дізнатися, хто був винен за товари.

Дальше у Стаха (брата) знищили все в хаті й всі будинки. А це тому, що в нього була читальня „Просвіти" (в другій хаті). Його самого як би були піймали, то хто знає чи був би живий з їх рук вийшов.

Так само тяжко побили хорого ще інваліда з австрійської війни, Тому Дурделу. Та може найгірше з усіх побили Василя Костіва, інструктора „Сокола", з котрого тіло кавалками відлітало. Він лежав смертельно хорий два місяці. Побили також українського доктора Шкляра й нашого о. пароха Чолія, та його жінку Софію, яка дотепер ще хора. В хаті все понищили й зруйнували. Рівнож побили доньку о. Чолія, ученицю 6 гімназійної кляси.

Тяжко побили Магду Стець, вдову по Івані, та її 14-літного сина, ученика гімназійного, зі словами: „Ти, пся креф, стара гайдамачко! Ти пластуно, гдзе подзялась двух синув? Давай ту, бо цен зараз, стара кабанко, забіємі!" Так збили 62-літну вдову, що вона до нині лежить хора й бореться зі смертю. В той час її сини були в Підгайцях на ярмарку. Також у Зарваниці побили й понищили Степана Рибана, 70-літнього старця, і Юревичку 60-літню, та о. пароха В. Головінського. о. В. Головінського привели з Зарваниці до нас, до Вишнівчика. Його замкнули до пивниці разом з іншими побитими й скатованими. Там його страшенно били, так, що він кілька разів умлівав. Тоді Ляхи брали відро води і відливали о. Головінського, а як бачили, що він ще живий, то били, поки знов не зімлів. Отець Головінський дістав найменше 400 буків. Били, промовляючи: „Пся креф, доконд еще живи, то бій, бо то цали гершт украінскі". Отак били всіх до вечера. А потім ще дали всім, як виходили з пивниці, по кілька кольб на дорогу. Отець Головінський вже сам не міг зайти до дому. Ледво приволікся до якоїсь недалекої хати й звідтам люди відвезли о. пароха до Зарваниці. Всіх побитих тяжко у Вишнівчику було 20 осіб, а в Зарваниці 15 осіб.

Щодо знищення майна, то кождому знищили. Одним більше, як де мали час й як хто був у них записаний, чи під буквою А, чи під буквою Б. Найбільше шкоди в майні зробили в Андрія Захаркова, сина Стефана. Він був головою кооперативи. Саме поїхав був до Підгаєць по товари, і урятувало його від буків. А що він був давніше головою читальні „Просвіти" і в його домі містилася читальня через два роки, а тепер є інструктором аматорського кружка й дірігентом хору, тому він був записаний під буквою А. Одежі, колиб ляшня була його застала вдома, то хто знає, чи живого пустили б. Ляхи говорили: „Як би бил в дому, то тен гершт украінскі юж би бил дзісяй на цментажу".

Його господарку знищили до фундаментів. Всі будинки порозкидали й тепер так стоять, бо направити неможливо. Вся бляха на хаті порубана, на стайни й стодолі все поломане. Кіратову машину і кірат поломано на дрібні куски. Млинок і січкарня погаратані. В хаті всі вікна й двері вирубані й поломані, в хаті всі річи, як шафи, скрині, ліжка, столи, крісла, люстра, образи, фотографії, одіж, кухня, комин, понищені й порубані на дрібні куски. Решта річей, як годинник, бібліотека, навіть діточі книжки знищеню все без сліду. Навіть солоні огірки, сир, мід, солонину, муку, крупи, сімя, кукурудзу, фасолю, повисипали на купу й змішали, а одіж і білизну порубали. Тоді все палили нафтою. Колеса з воза порубали так, що не було чим з подвіря виїхати, щоби хотів був хоч бараболі з поля привезти, бо наразі не було чим ані один день пережити.

Отак без даху над головою, без одежі і без всіх приладів хатних і господарчих, мусить він тепер бідити й чекати, поки в Женеві, коло зеленого стола, аж у маю скажуть, чи будуть колись шкоди винагороджені, чи все пропало, чи може чекати, аж опікуни мудрі до вимислів... прийдуть і видумають знов якусь коли не пацифікацію, то якусь шибеницю, на наш український сиротливий нарід.

У вашого брата Андрія Семечкова, в Йосифа Кориба, в Собка Добростана, подібно як у Андрія Захаркова, всі будинки розшиті і понищені, знищені знаряди хатні і господарські, як машина й інші річи. У Петра Міськова, сина Василя, й в Томи Дурдели, в В. Костіва, Вол. Бойли, Михайла Кошитара й ще в кільканацятьох господарів менше шкоди наробили, бо були записані під буквою Б.

Варварська й некультурна польська рука все знищила, полишаючи за собою руїну, як колись Татари ще перед 700 літами.

Я тут описав лиш про село Вишнівчик, а про інші села, як Зарваниця, Гайворонка, Коцюзів, я тут не описую, бо колиб усе хотів описати, то треба було більше як 100 аркушів паперу, й треба часу й місця спокійного, а ми тут і писати не маємо де, бо в нас що хата, то тайний агент ляцький мешкає. В одного жінка Полька, в другого дочка Полька, в третого сусід Поляк, що в очи ніби приятель і тебе жалує, а щоби найменший твій рух побачив, що ти десь вийшов з дому, або вікно заслонене, то він мусить все знати де ти був тоді, чого вікно було заслонене, яку ти газету читав, від кого листа дістав, та до кого ти лист писав. Отож всюди, за кождим слідом Українцем, ті тайні поліцаї, як чужі, так і свої, платні хруні, чи за якусь ласку, щоби облизав кавалок якої пенції, слідкують. Всюда за нами слідкують, що не знати, кого стерегтися: чи своїх, чи чужих. Дорогий швагре й сестричко, та ви всі решта сестрички й швагри, цей лист можете дати до редакції „Свободи", а нам колись той часопис пришліть.

Як можете зібрати якусь збірку, то зберіть і поможіть нам бодай, щоби вікна поставляти, бо ми так дошками з поломаних вік (скринь) і шаф позакладали вікна і так чекаємо, може світ скаже тим катам, щоби нам поплатили за невинно заподіяні шкоди.

Здоровлю всіх.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БАВНД БРУК, Н. ДЖ. Бр. св. Николая, від. 344, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітінг відбудеться в неділю, 19 квітня, в годині 4-ій пополудни. Проситься всіх членів прибути на час і виповнити свої належитости. Не вирівнавші своїх залеглостий будуть суспендовані. Мітінг буде в гали де звичайно. — Павло Лівкович, секр.

РАЙ ТИХОГО ОКЕАНУ.

„Раєм Тихого океану" рекляма називає Гавайські острови. І це ніяка пересада. Підсоння та ростинність тих природою так обильно обдарованих островах є магнесом, який річно заманює сюди десятки тисяч відвідувачів. Хоча Гонолюлю лежить на 20-тому степені північної ширини, то тропікальна спека рідко коли тут невиносима, бо все повіває прохолоджуючий вітрець. По друге, не треба тут ніколи теплої загортки. Цілісенький рік пересічна денна температура майже однакова, а саме 25—35 степенів Цельзія.

Здавна відома є краса гавайських жінок і це саме притягало подорожних. Попри Самоанки вони відомі в світі з гарної будови тіла та краси. І справді їх ріст чудовий, майже ідеальний. Та це торкається минувшини, яких двацять літ тому. Тоді ще не відвідувало Гавайських островів так богато чужинців. Лише що яких 14 днів причалював пасажирський корабель до пристані в Гонолюлю. А був такий звичай, що гавайські дівчата, перепоясані лише маленькою опаскою в поясі із сушеної трави, витали чужинців співами та танцями. Довкола чорно-брунатного тіла мали вінки цвітів і розсипали цвіти, цвіти запашні й усяких красок.

Це оповідає мандрівник Перзіюс. Та коли він оце тепер приїхав до Гонолюлю, в 1930 році, то корабля не витали вже ніякі танечниці, ніхто не сипав цвітів. Зате стояло богато авт, а шофери запрошували сідати. Гавайки служать тепер як тайпрайтерки, як помічниці в усяких шапах, а найгарніші услугують у барах. Усі зодягнені вже по модному, лиця й уста намальовані. З жалем у серці пригадує собі старий моряк минулі, гарні часи... Він не забув милого колишнього слова „Альоґа".

Група Гавайських островів — це одинацять островів. Відкрив їх Кук у 1778 році. Населення всіх Гавайських островів виносить 348,000 душ; із тих третина живе в Гонолюлю. Майже дві третині населення бодай почасти східного походження. Одначе всі американізуються дуже скоро. Чистокровних Гавайців є ще 22,000. Гавайці та Китайці заключують часто подружні звязки. Японців є 40 процент усього населення. Давніше Гаваї було королівством. Останній володар був Калякава, що грубої морського старшини прикрашував казково гарними орденами.

Хто знав Гавайські острови тому кількадесять літ, той глядить нині на них із тихим жалем. Бачить, що наслідком припливу доляра той наївно-природний нарід утратив не одну гарну рису. Всеж таки, хто поспішиться, переживе ще милі хвилини на Гавайських островах.

Місто Гонолюлю зовсім американське. Нарід у Гонолюлю мішаний: попри тузмців, Філіпінці, Японці, Китайці, Кореанці, Мексиканці, Португальці, Тагальці і т. д. і т. д. А всі вони менше або більше замериканізовані.

Десять миль за містом є цукрові й ананасові плантації. Як далеко кинути оком, околиця покрита ананасовими кущами. Що року є жнива три рази. Працюють лише машинами.

А в заливі Вайкікі можна подивляти штуки Сюрі-райдерів. Стоять вони на вузенькій дощині, а бурлива филя несе їх зі скорістю поспішного поїзду. Цікаво теж відвідати Нуано Палі, щоби налюбуватися прегарними цвітами й алеями високих пальм, або з гірського просмику глянути на чудове сталево-сине море, що пінистими филями вдаряє об мальовничі скелі.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

БОСТОН, МАСС.

Коляда на Рідну Школу.

Кождого року українська православна громада старається сповнити свій обовязок, щоби помогти, скільки може, Рідному Краєви. Так само й цього року зібралися хлопці від укр. прав. церкви: Антін Пащак, Мирослав Желехівський, Володимир Желехівський, Михайло Зварич і Іван Панькевич, а зі старших колядували: Г. Костецький, П. Мороз, Н. Давискиба й Софія Шафранська.

Жертвували по $2: А. Грицевська, С. Кучер, Іл. Дацько, О. Дацько, О. Кудрик; Л. Марущак $1.50; по $1: А. Смалюк, А. Зитво, А. Білак, М. Григорчук, Г. Корецька, М. Щука, Г. Поліщук, С. Антонюк, В. Виноградник, Д. Юськів, С. Ярош, А. Смарш, І. Іванко, І. Начас, М. Гримаківна, М. Майданий, А. Роговська, Н. Довганчук, І. Матеік, П. Боднар, Г. Зварич, М. Шемета, Т. Ульчак, О. Панькевич, Г. Костецький, О. Романюк, Ф. Боднар, Д. Шидловський, А. Хомин, І. Берестецький, М. Шафранський, П. Шафранський, М. Волошин, С. Штогрин, Д. Сілінський, І. Раковський, М. Безкостий, Г. Пантилюк, М. П. Касен, П. Костецький, О. Любачівський, Т. Бачинський, Т. Бартко, М. Костецький, С. Федірка, С. Сухецький, Д. Галатин, І. Лашкевич, М. Ґримак, о. Й. Желіхівський, М. Давискиба; М. Вонс 50 центів; по 25 центів: Г. Бойко, І. Чопик, Т. Січкоріз, В. Піняк, М. Дорош. — Разом заколядували $65.25, які вислано через Обєднання на Рідну Школу.

Щира подяка цим, що трудилися колядою, як також жертводавцям.

о. Й. Ж.

КОГУС, Н. Й.

Збірка з хрестин на визвольну боротьбу.

На заклик Павла Кобаси й Василя Сташка гості при забаві на хрестинах зложили пожертву на визвольну боротьбу в сумі 10 долярів.

Жертвували: по $1: В. Сташко, Марія Бабяк, Марія Шаршанович, Ю. Бакай, Ф. Шаршанович, П. Ґуреш, Каролина Ґуреш; по 50 ц.: Антонія Копча, Ю. Гончарик, М. Чулак, Катерина Коник; М. Грибич 25 ц.; П. Кобаса 80 ц.; П. Ґуреш доложив 20 ц. — Разом $10, які вислано через Обєднання на призначену ціль.

Присутний.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Жертви й збірки української Школи.

Як відомо, при 106 вул. в Ню Йорку, істнує Українська Народна Школа, яка красно розвивається і поступає вперед. Школа тепер числить поверх 50 дітей, яких вчить учитель п. Онуфрик. При школі є також школа національних танків під управою артисти В. Авраменка. Діти, котрі скінчили курс, дали пару виступів і добре написались.

Родичі, себто члени школи, відчули горе своїх братів, яке ляцький наїзник приніс нашим браттям на рідній землі. На місячних зборах всі одноголосно ухвалили, щоб з шкільної каси асиґнувати $50 на потерпівших від ляцького терору. Хоч школа сама не богата, але наші громадяни відчули біль своїх братів на рідній землі й прийшли їм з помічю. 31. січня с. р. відбувся баль, на котрім тов. Кафтан сказав коротку промову в справі Рідної Школи в краю, та закликав гостей, щоби зложили свою лепту. Малі танцюристи зібрали на цю ціль 12 долярів, котрі вислано також до Обєднання.

Нам, Українцям, тут на вільній землі Вашингтона треба пійти з матеріяльною допомогою для своїх братів у Ріднім Краю. Хоч ми їм не поможемо багато, але піддержимо їх на дусі до дальшої боротьби з ляцьким наїзником. Отже, поважані Українці, не забувайте за допомогу Рідному Краєви.

Один з української громади при 106 вул. в Ню Йорку.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

На визвольну боротьбу.

Громадянка Анастасія Костів переслала через Обєднання 16 долярів, призначених на визвольну боротьбу.

ВАЙТСВІЛ, МАСС.

На читальню „Просвіти".

Гром. І. Жмудський вислав 11 долярів через Обєднання на читальню „Просвіти" в с. Постолівка, копичинецького повіту.

ПОВОРОТ ТАРЗАНА.

(56)

Біля африканського берега кружляв на патрольній службі французький военний кружляк. На ньому першим офіцером був Де Арнот, старий приятель Тарзана. На приказ Де Арнота кружляк спинився біля берега недалеко від того місця, де він колись вперше стрінув Тарзана. Де Арнот хотів ще раз відвідати джунґлі та хатину Тарзана. Пригадав він собі, що два роки тому деякі старшини й матроси мали тут кріваві пригоди.

Вибравшись на беріг, Де Арнот зі своїми моряками знайшов ґрупу людей на чолі з лордом Тенінґтоном, які вратувалися після загибелі яхти. Сам лорд і його товариші весь час думали, що човен з Джейні, Клейтоном і Тураном також десь прибило до берега й вони вратувалися. Одного разу дивна й страшна постать несподівано зявилася з джунґлів біля їх табору.

Коли лорд Тенінґтон вхопив за свій револьвер, напівгола людська постать голосно вигукнула його імя й почала швидко бігти до нього. Скоро лорд побачив, що це пан Туран, який був гостем на його яхті „Лейді Аліс". На всі запити про Джейні й Клейтона Туран відповідав, що з ними сталася страшна пригода й вони загинули. Лише сам Туран чудом вратувався від смерти.

Віддавши пошану памяти загинувших, всі почали готуватися до відїзду на кружляк, щоб покинути береги Африки. Слідуючого ранку кружляк мав відплисти знову до цивілізованого світу. В задумі Де Арнот пішов востаннє на прохід вздовж берега, думаючи про своїх приятелів, що вже загинули й про Тарзана, якого долі він не знав. Коли він був уже далеко від табору своїх товаришів, його увагу звернула якась дивна процесія, що зявилася далеко на обрію, біля самого моря.